

ภาคผนวก

ภาคผนวก

**ความร่วมมือระหว่างชุมชนสถานประกอบการและโรงเรียนในการ
ปฏิรูปการศึกษา : กรณีศึกษา : ซิลิคอนแวลลีย์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 19-37)**

แนวทางหลักการในการปฏิรูปการศึกษา

แนวทางหลักการในการปฏิรูปการศึกษาที่คณะกรรมการขององค์กร “การริเริ่มการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21” กำหนดขึ้นร่วมกับกลุ่มธุรกิจและวงการศึกษา โดยมีรากฐานมาจากเป้าหมายการศึกษาของชาติ เป็นการกำหนดระดับที่พึงปรารถนาของความสำเร็จของนักเรียน องค์กรประกอบของบรรยากาศการเรียนรู้ที่จะมีประสิทธิผล และความคาดหวังที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการศึกษาในระดับกว้าง ซึ่งมีรายละเอียดคือ

- ให้นักเรียนในเขตซิลิคอนแวลลีย์เป็นบุคลากรที่เป็นที่ต้องการมากที่สุดในโลก เนื่องจากมีความรู้แน่น มีทักษะพร้อม และมีความเป็นพลเมืองดี
- นักเรียนทุกคนจะต้องมีพัฒนาการไปสู่มาตรฐานดีเยี่ยมระดับโลกอย่างเห็นได้ชัดเจน และวัดได้ในวิชาสำคัญทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์และความสามารถด้านภาษาและการสื่อสาร
- นักเรียนทุกคนจะต้องแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่า เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจความดีงาม และปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม และเพื่อประโยชน์สุขต่อส่วนรวม
- นักเรียนทุกคนจะต้องแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่า เป็นผู้ที่สามารถอยู่อาศัยและทำงานในสังคมหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมได้ และสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเป็นหมู่คณะได้
- นักเรียนทุกคนจะต้องแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ว่า มีความสามารถในการใช้แหล่งข่าว ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้
- โรงเรียนจะต้องเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ น่าสนุก เปี่ยมประสิทธิภาพและไม่น่าเบื่อหน่าย โดยมีครูเป็นเสมือนโค้ชผู้ฝึกซ้อมและผู้อำนวยความสะดวกให้ ในขณะที่นักเรียนจะเป็นผู้เรียนรู้ตามแนวทางและความต้องการของตนเอง (self-directed learners)

- จะมีการยอมรับกันทั่วทั้งระบบการศึกษา ว่ามีพันธกิจที่จะต้องให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถที่จะสร้างมาตรฐานที่สูงระดับโลกได้ในสาขาวิชาสำคัญโดยสามารถวัดผลได้ และมีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

- นักการศึกษาจะได้รับรางวัลสำหรับการปฏิบัติงานของตน กล่าวคือ จะได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นมืออาชีพ

- ทุกโรงเรียนจะมีความร่วมมือกับชุมชนของตนในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) รวมทั้งมีความร่วมมือกันในทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้ ความร่วมมือดังกล่าวจะต้องเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนและวัดได้

กลวิธีที่เกิดจากการร่วมมือในการจัดการศึกษา

ชัลเลนจ์ 2000 ใช้วิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือ

- ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบด้วยการใช้วิธี “การจัดกลุ่มโดยตัดแบ่งตามแนวตั้ง” (vertical slice) โดยให้จัดตั้งทีมงานที่ต้องประกอบด้วยโรงเรียนทุกระดับ ในการนี้ ชัลเลนจ์ 2000 จะให้การสนับสนุนเฉพาะกับโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมงานกันเป็นทีม โดยมีเป้าหมายที่จะให้นักเรียนได้รับการศึกษาด้วยมาตรฐานสูงระดับโลกอย่างต่อเนื่อง และสามารถมีบูรณาการกันได้เต็มที่ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ชัลเลนจ์ 2000 ยังคาดหวังให้ทีมงานดังกล่าวนำผู้ปกครอง วงการธุรกิจ และชุมชนในวงกว้าง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

- ให้เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ไม่ใช่การแก้ไขปัญหอย่างรวดเร็วเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งและจบสิ้นกันไป ชัลเลนจ์ 2000 ให้ความสำคัญกับพัฒนาการในระยะยาวที่จะไปให้ถึงขั้นมาตรฐานโลกให้ได้ โดยร่วมมือกับทีมงานของโรงเรียนเพื่อวางแผนสำหรับการพัฒนา และนำแผนการนั้นไปปฏิบัติ โดยแต่ละทีมจะมีแผนงานตามความต้องการและความเหมาะสมของตนเอง

- มีจุดเน้นที่ชัดเจนอยู่ที่ผลการเรียนของนักเรียนและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของชัลเลนจ์ 2000 จะขึ้นอยู่กับสิ่งเดียว คือสามารถทำให้เกิดผลกระทบทางบวกต่อความสำเร็จของนักเรียนได้แค่ไหน ชัลเลนจ์ 2000 จึงต้องให้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินการเมื่อพบว่า มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ทำงานไม่ได้ผล

- การดำเนินการส่วนใหญ่ของซัลเลนจ์ 2000 ต้องอาศัยพึ่งพาทั้งทรัพยากรบุคคลของวิสาหกิจที่อยู่ในเขตชิลิคอนแวลลีย์ซึ่งมีขีดความสามารถสูง และความช่วยเหลือด้านการเงินเนื่องจากเขตชิลิคอนแวลลีย์มีประชากรที่อาจกล่าวได้ว่า มีความชาญฉลาดมาอยู่รวมกันมากกว่าเขตอื่นใดในโลก ซัลเลนจ์ 2000 จึงพยายามจะใช้ประโยชน์จากส่วนนี้ให้มากที่สุด

- เปิดโอกาสที่จะนำเทคโนโลยีของชิลิคอนแวลลีย์เข้ามาบูรณาการกับระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นสามารถนำมาใช้ให้เป็นเครื่องมืออันทรงพลังสำหรับการเรียนรู้ได้ แต่การบูรณาการเทคโนโลยีดังกล่าวเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเต็มทีนั้น ต้องเริ่มด้วยการมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ต้องมีกำลังทรัพยากรสูง กล่าวคือ ต้องอาศัยทั้งอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทักษะที่ถูกต้องรวมทั้งต้องได้รับการสนับสนุนในระดับสถาบัน ซัลเลนจ์ 2000 จึงจะจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศให้เฉพาะกับโรงเรียนที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้พัฒนาการเรียนรู้นักเรียนได้อย่างไร

- ทำการรณรงค์อย่างเป็นระบบให้สาธารณชนได้รับรู้ และหันมาให้ความสนับสนุนมากขึ้น ในแง่นี้ ซัลเลนจ์ 2000 ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของมหาชน เพื่อให้ชุมชนและวงการธุรกิจสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของเขตชิลิคอนแวลลีย์มากขึ้น การรณรงค์ดังกล่าวทำได้หลายวิธี รวมถึงการสำรวจทัศนคติของสาธารณชน การจัดงานโรงเรียนหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานและความคืบหน้าของทีมงานฟื้นฟูแต่ละทีม

คณะผู้ปฏิบัติงานของชุมชนกับโรงเรียน

ผู้ปฏิบัติที่แท้จริงและเป็นกำลังสำคัญที่สุดในการปฏิรูปการศึกษาก็คือทีมงานหรือที่เป็นที่รู้จักกันในนามของ “ทีมฟื้นฟู” แต่ละทีมจะต้องประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างน้อยที่สุดระดับละ 1 โรงเรียน แต่ต้องมีให้ครบทั้ง 3 ระดับ หรือเป็น “การจัดกลุ่มโดยตัดแบ่งตามแนวตั้ง” นั่นเอง การจัดตั้งทีมงานในลักษณะนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า หากต้องการให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยแท้จริง การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องทำให้สามารถสอดคล้องกัน และเกิดขึ้นอย่างทั่วถึงในทุกระดับชั้น หรือเป็นการบูรณาการกันโดยสมบูรณ์ นอกจากนั้นในแต่ละทีมจะต้องมีผู้ร่วมงานหลากหลายทั้งจากวงการการศึกษาและชุมชนท้องถิ่น อาทิ ครู อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการโรงเรียน ศึกษาธิการเขต ผู้ปกครองโรงเรียนระดับก่อนวัยเรียนและอุดมศึกษา วงการธุรกิจและรัฐบาลท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากเราไม่อาจคาดหวังให้ผลการศึกษาที่มีการพัฒนาที่สำคัญและยั่งยืนได้ หากชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับกว้าง

ในการขอรับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากซัลเลนจ์ 2000 แต่ละทีมจะต้องเสนอแผนงานโดยละเอียดว่าจะดำเนินการพัฒนาเรื่องพื้นฐาน 6 ประการอย่างไร กล่าวคือ 1) กลยุทธ์สำหรับการเรียนการสอน 2) การประเมินผลและผลที่เกิดขึ้น 3) การยอมรับพันธกิจและการเข้ามามีส่วนร่วม 4) วิธีดำเนินการที่เป็นระบบ 5) แผนการใช้เงินทุนและทรัพยากร 6) การทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถคงอยู่ต่อไปได้ จากนั้นจะมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้นำในวงการธุรกิจนักศึกษา และผู้ปกครอง จะทำการประเมินข้อเสนอตามแผนงานดังกล่าว

ในปีแรก มีทีมงานเสนอแผนงานมารวม 26 ทีม แต่ได้รับการคัดเลือกเพียง 4 ทีมคือ ทีมโอเวอร์เฟลท์ฟามิลี (Overfelt Family) จากเขตซานโฮเซตะวันออก (East San Jose) ทีมบลอสซัมแวลลีย์เลิร์นนิ่งคอนซอร์ติ엄 (Blossom Valley Learning Consortium) จากเขตซานโฮเซใต้ ทีมปาโลอัลโต (Palo Alto) และทีมฟามิลีออฟสกูลส์ (Family of Schools) จากเบลมอนต์ (Belmont) ทีมงานเหล่านี้เริ่มลงมือดำเนินการในปี พ.ศ. 2538

ในปีต่อมา มีอีก 2 ทีมได้รับการคัดเลือก คือ ซานโฮเซริเวอร์ อัลลายแอนซ์ (San Jose River Alliance) และมอร์แกนฮิลล์เรเนซซ็องส์เลิร์นนิ่งคอมพานี (Morgan Hill Renaissance Learning Company) ในปี พ.ศ. 2540 ทีมลา ฮอนดา เปสคาเดโร (La Honda Pescadero) และอราแกน-โมเรลคอมเพล็กซ์ (Aragan-Borel Complex) ในเขตซานมาเตโอ (San Mateo) และฟอสเตอร์ซิตี (Foster City) ได้เข้าร่วม และในกลางปีพ.ศ. 2541 ทีมกิลรอยเรเนซซ็องส์ (Gilroy Renaissance) ได้รับเลือกเข้ามาเป็นทีมที่ 9

แต่ละทีมที่เข้าร่วมกับซัลเลนจ์ 2000 จะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและแผนงานรวมที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทีมงานสามารถใช้รูปแบบการพัฒนาที่มีอยู่แล้ว หรือจะคิดขึ้นใหม่ก็ได้ ซัลเลนจ์ 2000 จะคอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มาจากบริษัทใหญ่ ๆ ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจเขตซิลิคอนแวลลีย์ ตลอดจน “โค้ช” ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิรูปการศึกษาหรือการปฏิรูปอื่น ๆ ซึ่งพร้อมที่จะให้คำปรึกษาแนะนำแก่ทีมงาน

แต่ละทีมจะได้รับมอบหมายให้หาทางพัฒนาผลการศึกษาที่สามารถวัดออกมาได้อย่างชัดเจนได้ และจัดทำแผนการประเมินผล ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องในการติดตามตรวจสอบว่ามีความคืบหน้าไปสู่เป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ทีมงานจะต้องมีทั้งสองประการนี้ไว้พร้อมก่อนที่จะได้รับงบประมาณหรือทรัพยากรอื่น ๆ เพิ่มเติม ซัลเลนจ์ 2000 จะให้ความช่วยเหลือในการจัดเตรียมดังกล่าว โดยจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลจากวิสาหกิจในท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาด้านการประเมินผลการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญในด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้งาน ตลอดจนหาข้อมูลให้ว่าทั่วประเทศมีตัวอย่างของ “วิธีการที่ดีที่สุด” ที่ไหนอย่างไรที่อาจนำมาศึกษาเป็นแบบอย่างได้

เมื่อถึงต้นปีพ.ศ. 2541 คณะกรรมการของซัลเลนจ์ 2000 เริ่มใช้นโยบายให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของทีมงานต่าง ๆ และนโยบายนี้ช่วยให้คณะกรรมการฯ แสดงท่าทีต่อต้านกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการปฏิรูปในแนวทางของซัลเลนจ์ 2000 ได้อย่างมีน้ำหนัก คณะกรรมการฯ ทำการรณรงค์ทั้งทางหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ และเมื่อประชาชนให้การสนับสนุนท่าทีดังกล่าวมากขึ้นก็สามารถยกเลิกกฎระเบียบดังกล่าวไปได้

ตามแนวทางที่วางไว้แต่เดิมนั้น การให้ความช่วยเหลือจะยุติลงเมื่อครบ 3 ปี อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 3 ปี ซัลเลนจ์ 2000 ได้ตระหนักว่า ทีมงานส่วนใหญ่ยังต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินและเทคโนโลยีอยู่ต่อไป คณะกรรมการของซัลเลนจ์ 2000 จึงตัดสินใจให้การสนับสนุนต่อไปเป็นปีที่ 4 และ 5 ปรากฏว่าที่ทีมงานเหล่านั้นยังแสดงให้เห็นว่ามีความคืบหน้าในการพัฒนาผลการเรียนของนักเรียน ในขณะที่เดียวกันแต่ละทีมจะต้องมียุทธศาสตร์ไว้ให้พร้อมที่จะดำเนินนวัตกรรมทางการศึกษาต่อไปในอนาคตได้โดยไม่สะดุด อาทิ มีแผนการจัดสรรทรัพยากรใหม่ มีแหล่งเงินทุนระยะยาวใหม่ เช่น จากการออกพันธบัตร หรือได้บริษัทหรือองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่นมาเป็นคู่ธุรกิจระยะยาวคนใหม่ ทั้งนี้ ซัลเลนจ์ 2000 จะไม่ร่วมลงทุนจำนวนมากเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยไม่คาดหวังว่าจะเกิดผลที่ยั่งยืนขึ้นได้

ในขณะที่ศตวรรษที่ 21 กำลังใกล้เข้ามา ทีมงานต่าง ๆ พยายามเร่งดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่จะให้โรงเรียนในซิลิคอนแวลลีย์อยู่ในระดับมาตรฐานโลกให้ได้ ทีมงานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ต้องแสดงให้เห็นพัฒนาการของผลการเรียนของนักเรียนในปัจจุบัน แต่ยังต้องผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบสำหรับรองรับพัฒนาการที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในศตวรรษหน้าด้วย

แหล่งทรัพยากรสำหรับการปฏิรูปการศึกษา

แหล่งทรัพยากรที่สำคัญที่สุดสำหรับทีมงานฟื้นฟูก็คือองค์กรซัลเลนจ์ 2000 นั่นเอง ซัลเลนจ์ 2000 ได้รับทั้งเงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรบุคคล มาจากวงการธุรกิจและสถาบันอื่น ๆ ด้วยเงินทุนและทรัพยากรเหล่านี้ ซัลเลนจ์ 2000 ได้นำไปลงทุนกับโรงเรียนในซิลิคอนแวลลีย์แล้วกว่า 12.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (470 ล้านบาท) ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา

นอกเหนือจากองค์กรซัลเลนจ์ 2000 แหล่งเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแหล่งทรัพยากรทางทุนทรัพย์เทคโนโลยี และวิชาการอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งที่มีส่วนช่วยอย่างมากให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็ว และยังเป็นแหล่งที่ทีมงานจะแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ อาทิ

สมาร์ทแวลลีย์ (Smart Valley)

เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในชุมชน จัดตั้งขึ้นในรูปแบบขององค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรอยู่ในเครือข่ายขององค์กรการริเริ่มการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 และทำหน้าที่เป็นแหล่งเริ่มต้นให้โครงการต่าง ๆ โดยเน้นที่การนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวซิลิคอนแวลลีย์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ให้กับโรงเรียนต่าง ๆ หรือนำเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต จากนั้นก็ช่วยให้โครงการเหล่านั้นสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง โดยช่วยหาสถาบันอื่น ๆ มาดูแลรับผิดชอบต่อไป หรือด้วยวิธีอื่น ๆ ในท้ายที่สุดสมาร์ทแวลลีย์สามารถทำให้เงินทุนที่ได้รับจากบริษัทต่าง ๆ ในเขตซิลิคอนแวลลีย์จำนวน 4 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (155 ล้านบาท) เพิ่มมูลค่าขึ้นมาถึงกว่า 100 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (3.9 พันล้านบาท) ในโครงการต่าง ๆ กว่า 100 โครงการ ตั้งอาสาสมัครเข้ามาร่วมงานได้กว่า 15,500 คน และมีบริษัทให้ความช่วยเหลือรวมกว่า 100 บริษัท เมื่อสมาร์ทแวลลีย์ยุติกิจการของตนลงในปลายปี พ.ศ. 2541 หลังจากเห็นว่า ได้ปฏิบัติภารกิจเสร็จสิ้นลงแล้ว ผลงานอย่างเป็นรูปธรรมของสมาร์ทแวลลีย์มีให้เห็นหลายอย่าง อาทิ ร้อยละ 85 ของโรงเรียนในเขตซิลิคอนแวลลีย์ได้เข้าสู่ระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์เครือข่ายใดเครือข่ายหนึ่งรวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ต โรงเรียนทุกแห่งสามารถวางแผนงานด้านการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของตนได้ และเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2541 โรงเรียนที่จัดว่าอยู่ในระดับแนวหน้าในเขตแคลิฟอร์เนียได้รับเครื่องคอมพิวเตอร์สมรรถนะสูงเชื่อมครบ 9,000 เครื่อง สมาร์ทแวลลีย์ช่วยให้เขตซิลิคอนแวลลีย์ก้าวล้ำหน้าเขตอื่น ๆ ทั้งประเทศในเรื่องการให้ชุมชนมีการติดตั้งและใช้ประโยชน์จากระบบออนไลน์ เนื่องจากระบบดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยในด้านการศึกษา แต่ยังสามารถให้บริการแก่ชุมชนในวงกว้างด้วย อาทิ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งในท้องถิ่นต่าง ๆ รวม 15 แห่งในรัฐแคลิฟอร์เนียสามารถติดต่อเข้าไปที่เว็บไซต์ของสมาร์ทโหวเตอร์ (Smart Voter) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ที่ <http://www.smartvoter.org> (ซึ่งปัจจุบันอยู่ในการดูแลขององค์กร League of Woman Voter มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540) หรือโครงการกอฟไกด์ (Gov Guide) ซึ่งมุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลและโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลท้องถิ่นได้โดยง่าย (ปัจจุบันมี San Jose Mercury News เป็นผู้รับผิดชอบดูแลโครงการนี้ โดยสามารถติดต่อเข้าไปที่ <http://www.govguide.org>) โครงการคอมเมิร์ซเน็ต (CommerceNet) ซึ่งเป็นโครงการแรก ๆ ของสมาร์ทแวลลีย์ที่บุกเบิกด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ก็ยังคงให้บริการอยู่ ตราบจนปัจจุบัน นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้บริการอินเทอร์เน็ตได้จากห้องสมุดสาธารณะทุกแห่งในเขตซิลิคอนแวลลีย์

ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา โครงการสำคัญที่เริ่มจากสมาร์ทแวลลีย์ มีอาทิ

โครงการเกรทสкулส์ (GreatSchools) ปัจจุบันเป็นองค์กรอิสระ เน้นที่การแนะนำและให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน 500 แห่งในเขตซิลิคอนแวลลีย์ และทำหน้าที่เป็นเวทีในระบบออนไลน์ให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสื่อให้ชุมชนทราบว่าโรงเรียนของตนมีปัญหาอะไรหรือต้องการอะไร โครงการนี้อยู่ที่เว็บไซต์ <http://www.greatschools.net>

โครงการ “จากโรงเรียนสู่อาชีพ (School to Career Initiative) ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งขององค์กร BASRC (Bay Area School Reform Colaborative)

โครงการที่น่าสนใจโครงการหนึ่งของ BASRC คือโครงการ “จากโรงเรียนสู่อาชีพ” (School to Career Initiative) ซึ่งเป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียเบิร์กลีย์ (University of California Berkeley-UCB) โครงการนี้ต้องการแก้ไขปัญหาซึ่งเฟรด นิวแมน (Fred Newmann) สรุปไว้อย่างตรงประเด็นว่า “.....ผลงานและผลการเรียนที่ปราศจากความหมายนั้นมีสาเหตุจากหลายประการ แต่สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือหลักสูตรที่มุ่งเน้นการให้เด็กทำอะไรผิวเผินนับร้อยนับพันอย่าง โดยที่เรื่องเหล่านั้นก็ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกัน โรงเรียนแยกเด็กออกจากชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชน และทำให้เด็กเข้าใจได้ยากกว่า ความรู้ที่ได้รับนั้นสามารถนำไปใช้ก่อให้เกิดความสำเร็จที่สำคัญได้อย่างไร”

โครงการ “จากโรงเรียนสู่อาชีพ” ต้องการยกเลิกการแบ่งแยกหลักสูตรแบบนามธรรม (abstract) ที่จัดหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่ต้องการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แยกออกจากหลักสูตรเชิงปฏิบัติที่จัดให้นักเรียนที่ต้องการออกไปประกอบอาชีพ และใช้กลวิธีกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้คิดถึงแนวทาง ความถนัด และความชอบในการประกอบอาชีพของตนเอง วิธีดังกล่าวมีอาทิ การฝึกงานให้โดยตรงในโรงเรียน การค้นคว้าวิจัย และจัดทำเอกสารข้อมูลให้ ที่สำคัญคือการวางระบบให้สามารถใช้หลักสูตรร่วมกันกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วทั้งเขตหรือเป็นเสมือนมีหลายโรงเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียว (schools-within a school) หรือบางครั้งเรียกกันว่าเป็นโรงเรียนที่ปราศจากผนังกัน (school without walls) ซึ่งจัดวางหลักสูตรให้เน้นที่การประกอบอาชีพบางอย่าง เช่น งานสาธารณสุขหรือวิทยาการคอมพิวเตอร์ การจัดหลักสูตรเช่นนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของตนได้ดีกว่าเดิมมาก และยังช่วยให้โรงเรียนสามารถสร้างสัมพันธ์กับชุมชน โดยตั้งให้วงการธุรกิจในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นคู่ดำเนินการ ซึ่งยังช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเข้าไปฝึกงานหรือทดลองทำงานในช่วงเวลาสั้น ๆ ในสาขาอาชีพที่นักเรียนกำลังสนใจ อันจะทำให้นักเรียนได้รู้ตัวว่าเหมาะสมกับอาชีพนั้นหรือไม่เพียงใด จะเรียนต่อในแนวไหนและทำให้การเรียนในช่วงต่อ ๆ ไปมีความหมายและสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนมากขึ้น

ปัจจุบันโครงการดังกล่าวเริ่มมาได้ 2 ปี และมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 14 แห่ง โดยต้องเป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมีคุณสมบัติที่เหมาะสม อาทิ เป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการอยู่แล้ว มีหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง ควรเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะพร้อมรอบด้าน (whole school) และมีความสัมพันธ์ที่ตึกับวงการธุรกิจและชุมชน

รูปแบบหนึ่งของการศึกษาในชุมชน : กรณีศึกษาการศึกษาพื้นบ้านคิอุยู. (สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, 2540 : 6-9, 129-136)

การศึกษาพื้นบ้านอาจถือเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวเราและเป็นการอบรมสั่งสอนไปพร้อม ๆ กัน เป็นวิถีชีวิตซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับและถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมวัฒนธรรม นักวิชาการได้ศึกษาเรื่องนี้จากหลายด้านหลายมุมโดยใช้หลักการต่าง ๆ กัน นักวิชาการโดยอาชีวะให้ความเห็นว่า พฤติกรรมทางวัฒนธรรมเป็นระบบการเรียนรู้ตามประเพณีหรือที่เรียกง่าย ๆ ว่า “การศึกษาพื้นบ้าน”

นักสังคมจิตวิทยา ถือว่ากระบวนการพัฒนาของมนุษย์นำไปสู่การสร้างบุคลิกภาพเฉพาะตน และบุคลิกภาพของสังคมหรืออุปนิสัยทั่วไปของคนส่วนใหญ่ในสังคมใดสังคมหนึ่ง เปรียบเสมือนการศึกษาเชิงประเพณีด้านหนึ่ง ดังนั้น การศึกษาเชิงประเพณีหรือดั้งเดิมก็คือ กระบวนการหรือสังคมที่เขาเกิด เขาต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคม เพื่อความอยู่รอดและการยอมรับในสังคม การเรียนรู้กาลเทศะในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยได้รับความช่วยเหลือและคำสั่งสอนจากบิดา มารดา และญาติ การเรียนรู้ผ่านสื่อหรือตัวแทนของการทำตัวให้เหมาะกับสังคมของโลกสมัยใหม่ เช่น การเรียนรู้เรื่องพรรคการเมือง รัฐบาล ศาสนา องค์กรต่าง ๆ ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเป็นเมือง การศึกษาในระบบโรงเรียนค่าจ้างแรงงานและสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ในสังคมชั้นสูง

การศึกษาพื้นบ้านจะแตกต่างกับการทำตัวให้เหมาะกับสังคมในแง่ที่ว่าการศึกษาพื้นบ้านนั้นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวังกับคนรุ่นใหม่ ซึ่งจะเป็นผลของสังคมที่จะมีบทบาทสำคัญในสังคมเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับแต่ละบุคคลด้วยในแง่ของคุณค่าภายในและบุคลิกภาพเฉพาะตน การศึกษาพื้นบ้านมุ่งเน้นว่าทุกคนควรเรียนรู้จากสังคมผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และควรเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ เพื่อมุ่งพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ

ระบบการศึกษาพื้นบ้านในคิอุยู

ระบบการศึกษาต้องมีการวิเคราะห์จากกลุ่มชนที่แน่นอนในบทนี้จะเริ่มจากการวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาและการดำรงชีวิตในสังคมของชาวคิอุยู

ก่อนอื่นต้องศึกษาที่มาของประเพณีวัฒนธรรมของชาวคิคุยู ซึ่งเขียนไว้ว่า เกิดจากพระหัตถ์ของพระเจ้า มีอาณาเขตถึงภูเขาเคนยา (mount Kenya) และเป็นส่วนหนึ่งของ Kamba สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาคือ ชาวคิคุยูมีความเป็นอยู่อย่างไร ปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศอย่างไร เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (good life)

ตามสภาวะทางภูมิศาสตร์ ประเทศคิคุยู มีอาณาเขตไปถึงเยริ (Nyeri) และทิกา (Thika) และจากเครูโกยา (Kerugoya) ถึงกันเกมา (Kangema) ตั้งอยู่บนตอนเหนือของไนโรบี ได้รับน้ำจากแม่น้ำทานา (Tana) เขตแดนชาวคิคุยู เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบสูงเคนยา ซึ่งดินอุดมสมบูรณ์ เพราะเป็นดินจากภูเขาไฟ มีความชื้นและเพาะปลูกได้ดี เป็นดินแดนที่กล่าวได้ว่า อุดมสมบูรณ์ที่สุดในอัฟริกาตะวันออก

ชาวคิคุยูก็เหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในเคนยาและทางตอนเหนือของแทนซาเนีย (Tanzania) ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับเกษตรกรคนเลี้ยงสัตว์ (Pastoralist Maasai) รายอื่น ชาวคิคุยูต้องเผชิญกับความยุ่งยาก การย้ายถิ่น และการสงครามอยู่เนื่อง ๆ ดังนั้นทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตจึงมีพื้นฐานอยู่บนการต่อสู้ การปกครองที่ทำให้ชีวิตเกษตรกรเป็นสุข

ในหนังสือที่ได้รับความนิยม เรื่อง “Facing Mount Kenya” เขียนโดยโยโม เคนยัตทา (Jomo Kenyatta) ในปี 1938 สมัยก่อนอาณานิคม กล่าวว่า การตั้งถิ่นฐานของชาวคิคุยูตั้งอยู่บนปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ซึ่งปราศจากสิ่งเหล่านี้ประชาชนจะอยู่อย่าง เป็นทุกข์ ปัจจัยทั้ง 3 ประการ ได้แก่

1. ครอบครัว (Mbare หรือ Nyomba) ได้แก่ การสืบเชื้อสายทางสายเลือด
2. การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Clan หรือ Monerega) ได้แก่ การที่หลาย ๆ ครอบครัว (Mbari) อยู่ร่วมกัน มีชื่อและประวัติความเป็นมาเหมือนกัน
3. การนับถืออาวูโส หรือ Riika ซึ่งทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมีกิจกรรมร่วมกันรวมทั้งการจัดการทางการศึกษาด้วย

อาจสรุปได้ว่า ปัจจัย 2 ประการที่ทำให้ชาวคิคุยูอยู่กันอย่าง เป็นเอกภาพ คือ

1. ระบบเครือญาติ (Kinship system) มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด
2. ระบบอาวูโส (age-grading) โดยใช้ประเพณีสุหนัดเป็นพื้นฐาน

โดยเฉพาะในปัจจัยหลัง เด็กชายและเด็กหญิงชาวคิคุยูเป็นพันคนล้วนผ่านพิธีนี้มาแล้วทั้งสิ้น Jomo Kenyatta เขียนไว้เมื่อปี 1938 ว่า “โครงสร้างทางสังคมของเผ่าคิคุยูเกิดจากการรวมตัวและการจัดกิจกรรมร่วมกันขององค์ประกอบทางสังคมทุกกลุ่มอายุ เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้อาวูโส ซึ่งบุคคลเหล่านี้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในอันที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่ของชนชาติดีขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านการเมือง ศาสนาและเศรษฐกิจ”

การศึกษาในระดับครอบครัวและชุมชน

ระบบการศึกษาของชาวคิคุยู ก็เหมือนระบบการศึกษาพื้นบ้านของท้องถิ่น คือเป็น

“การศึกษาตลอดชีพ” ซึ่งการศึกษาประเภทนี้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของชาวคิยู ในเรื่องลำดับชั้นทางสังคมและระบบอาวุโส ซึ่งแต่ละกลุ่มอายุจะมีพัฒนาการในเรื่องการเรียนรู้ทักษะและทัศนคติ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับคุณค่าและความต้องการของชุมชน

ก่อนเข้าสู่ระบบสังคมของเผ่า เด็ก ๆ จะถูกสอนในเรื่องแรกเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน ให้ความรู้ความสำคัญของครอบครัวขยาย (extended family) เด็กในวัยนี้จะต้องรับทราบประวัติและที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณี รู้เรื่องประวัติครอบครัวทั้งของฝ่ายบิดาและมารดา เรียนรู้กฎระเบียบวินัยของครอบครัว นอกจากนี้ต้องเรียนรู้การนั่ง เดิน พูดอย่างถูกต้อง รวมทั้งการดูแลตนเองให้ถูกสุขลักษณะอีกด้วย

เมื่อเริ่มวัยหนุ่ม-สาว เด็กจะถูกสอนให้รู้จักการวางตัวเป็นผู้ใหญ่เรียนรู้เรื่องการครองเรือน การมีเพศสัมพันธ์ และการประกอบอาชีพ รู้จักพืช ผัก ผลไม้ เพื่อนำมาเลี้ยงชีพ รู้จักสมุนไพรเพื่อนำมารักษาพยาบาลเมื่อถูกแมลงและงูกัด เด็กชายจะถูกฝึกเกี่ยวกับการตีดาบ ทำเกือกม้า แกะสลักไม้ สานตะกร้า เก็บผึ้ง และเป็นนักล่าสัตว์ที่เชี่ยวชาญไปพร้อมกัน

เด็กหญิงจะถูกสอนให้รู้จักวิธีการครองเรือน การปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดี การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก และผู้อ่อนวัย การหาฟืนและตัดฟืน รวมทั้งการดูแลสุขภาพที่ดีและถูกต้อง

ในตอนค่ำทั้งเด็กชายและหญิงจะถูกสอนให้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน การมีคุณธรรม จริยธรรม เคารพกฎระเบียบ มารยาทการวางตนในครอบครัวและในสังคม

สรุปได้ว่า ในวัยเด็กจะได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับทักษะความรู้ทั่วไปทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมพื้นบ้าน สิ่งแวดล้อม และวิธีประพฤติปฏิบัติเพื่ออยู่คนเดียวและอยู่เป็นกลุ่ม เด็กจะถูกสอนให้มีความเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติหน้าที่ของตนทั้งต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และผู้อาวุโสในสังคม

นอกจากนี้ยังได้มีการเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมให้กับเด็ก โดยการใช้เพลงกล่อมเด็ก และการตั้งคำถามเกี่ยวกับปริศนาคำทาย การละเล่นของเด็ก และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกด้วย

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่สมาชิกของครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนนั้นล้วนเป็นสื่อกลางอันดีของการเรียนรู้ของชาวคิยูและในระบบการศึกษาอื่น ๆ

การศึกษาในระดับเผ่า/ระดับสังคม

สำหรับเครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าของการศึกษาในระดับสังคมของเผ่า กล่าวได้ว่าการเข้าสู่ “ความเป็นผู้ใหญ่หรือการทำสุหนัด (circumcision)” เป็นทางนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นนักรบ เป็นผู้มีชีวิตครอบครัวที่ดีและเป็น “ผู้ใหญ่” ที่ดี

“Irua” เป็นประเพณีที่เด็กอายุ 18 ปี ถือว่า “เป็นวัยเกิดใหม่” (coming of age or

being born again) คือ “เป็นผู้ใหญ่” เลิกพฤติกรรมและแนวคิดแบบเด็ก มีความเป็นตัวของตัวเอง แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นสมาชิกของสังคมเต็มตัว

สรุปว่าในขั้นตอนที่ 1 เด็กจะถูกสอนให้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ศาสนา คุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การฟ้อนรำ ร้องเพลง และกิจกรรมอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตครอบครัวในสังคม ผู้ที่แต่งงานแล้วถือเป็นบุคคลที่สังคมให้เกียรติ ให้ความเคารพ การแต่งงานถือเป็นความก้าวหน้าทางการศึกษาอีกขั้นหนึ่ง

สถานภาพของผู้ใหญ่นั้นสูงมาก เพราะสามารถเข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาได้ และหากครอบครัวใดมีบุตรมากก็ถือเป็นการเพิ่มสถานภาพในสังคมมากขึ้นด้วย

ขั้นสุดท้าย คือ เมื่อชาวคิคุยู ย่างเข้าสู่วัยชรา มักถูกให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาและ/หรือทำหน้าที่ในการตัดสินความอยู่เนื่อง ๆ ด้วยถือว่าคนที่อยู่ในวัยนี้ถือว่ามีความอดทน สามารถตัดสินเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญได้

ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของการศึกษาพื้นบ้านคิคุยู

จากการที่ติดต่อกับเผ่าต่าง ๆ ทำให้ชาวคิคุยู ได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น อาทิ เรียนรู้การล่าสัตว์ การเก็บผึ้ง การปั้น และงานเกี่ยวกับเหล็ก มาจากชาว Gumba และ Atthi นอกจากนี้จากการที่ติดต่อกับ Maasai ก็ได้มีการถ่ายทอดในเรื่องการต่อสู้ป้องกันตัว การสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รวมทั้งปรับปรุงระบบการศึกษาให้ดีขึ้น ในศตวรรษที่ 19 ซึ่งชาวคิคุยูอยู่ในความปกครองของอังกฤษ ก็ต้องเผชิญกับอารยธรรมตะวันตก ทั้งที่ “ดี” “เลว” และ “อัปถัมภ์” แนวคิดบางเรื่อง อาทิ ระบบโรงเรียน การรับศาสนาคริสต์ การเป็นชุมชน/การเป็นเมือง การทำงาน และระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ก็ได้รับการยอมรับและพัฒนาให้เข้ากับสถานะสังคม บางแนวคิดของกลุ่มศาสนาก็แตกต่างกันไป เช่น การทำสุหนัด หญิงสาวจะไม่ได้รับการสนองตอบและยอมรับ ความเชื่อนี้มีผลกระทบกับการศึกษาดังจะเห็นได้จาก มีการจัดตั้งโรงเรียนหญิงแยกตัวออกไปเป็นโรงเรียนอิสระในที่สุด (Kikuyu Independence School)

บทสรุป

ระบบการศึกษาพื้นบ้านในคิคุยู เป็นระบบการศึกษาที่ดีและมีความสำคัญ เพราะเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมของชาวคิคุยู เข้ากับสถานะแวดล้อมและกฎเกณฑ์ของสังคม

ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการศึกษาค่อนข้างสับสน แต่ก็สามารถแก้ไขได้หากมีการค้นคว้าวิจัยถึงผลดี ผลเสียของระบบการศึกษาทั้งเก่าและใหม่ สิ่งที่ดีที่ควรอนุรักษ์ก็รักษาไว้ อะไรไม่ดีก็เลิก และหาวิธีการที่ตีมาพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้ระบบการศึกษานี้เป็นระบบที่ดีของประเทศอย่างแท้จริง

โรงเรียนของชุมชน (ตลิ่งชันวิทยา)

โรงเรียนตลิ่งชันวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลางมีนักเรียนประมาณ 850 คน ตั้งอยู่ที่ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เปิดสอนชั้นมัธยม 1-6 มี 35 ห้องเรียน มีครู ทั้งสิ้น 41 คน (นับรวมผู้บริหาร 3 คน) โรงเรียนนี้เพิ่งได้ ผอ.โรงเรียนคนใหม่ คือ นายชาติ สว่างศรี ผอ.โรงเรียนคนเดิมคือ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์กุล ซึ่งบริหารโรงเรียนแห่งนี้ มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง (2523-ก.ย. 2541) สมัยที่ยังเป็นทองนา อาคารเรียนหลังคามุงแฝก ผอ.สมชายเป็นคนติดดิน รักธรรมชาติ จึงปลูกต้นไม้ไว้มาก และเป็นผู้ที่ทำงานกับชาวบ้านได้ดี ได้รับความร่วมมือจากทั้งวัดและชุมชนดีมาก และมีนโยบายดึงครูในพื้นที่กลับบ้าน ทำให้ความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชนดียิ่งขึ้น

ในด้านความสัมพันธ์กับวัดและชุมชน มีวัดที่อยู่ใกล้บริเวณโรงเรียน 4 แห่ง และมีสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน คือ วัดดอนกระรอก วัดอินทร์เกษม วัดดอนสมอลม และวัดสกุณบัณฑิ โดยเฉพาะวัดอินทร์เกษม หลวงพ่อองค์ก่อนได้ช่วยเหลือโรงเรียนในระยะเริ่มก่อตั้งมาก ส่วนวัดดอนกระรอก ก็ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนโดยการมาช่วยสอนพุทธศาสนาและช่วยเหลือด้านปัจจัยอื่น ๆ

ครูที่นี้อยู่ในวัยประมาณ 40 ปีต้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ ทำงานเป็นทีมได้ดี มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน มีการผสมผสานวิธีสอนแบบใหม่และแบบมุ่งเนื้อหาวิชาตามกระแสนิยมปัจจุบัน คือ ให้นักเรียนได้รู้จักคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การทำโครงการ การสอนทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยใช้บริเวณโรงเรียนเปิดสถานที่ปฏิบัติ ทั้งการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการฝึกทำงานอาชีพต่าง ๆ เช่น ทำขนม เป็นต้น ลูกค้ำคือครูในโรงเรียน และผู้ปกครองในชุมชน บางวันนักเรียนจะมีไข่ไก่หรือผักที่ปลูกเองมาขายให้ครู นอกจากนี้ ครูยังต้องทุ่มเทเวลาในการติวข้อสอบเพื่อตามกระแสการสอบแข่งขันให้เด็กด้วย

เด็กนักเรียนที่นี้เป็นเด็กที่จบชั้น ป. 6 ในละแวกนั้น พวกที่เรียนดีจะไปสอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัด ที่เหลือก็เลือกเรียนที่นี้เพราะใกล้บ้านและเสียค่าใช้จ่ายน้อย เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนประมาณร้อยละ 80 อยู่ในฐานะยากจน ภารกิจประจำวันของนักเรียนที่นี้ปฏิบัติกันจนเป็นวิถีชีวิต คือการแบ่งพื้นที่กันรับผิดชอบความสะอาดบริเวณโรงเรียน โดยไม่ต้องมีครูมาควบคุม เมื่อมาถึงโรงเรียนจะช่วยกันเก็บขยะมากองรวมไว้ ครูที่รับผิดชอบในเรื่องนี้จะขับรถขนขยะมารับขยะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นใบไม้แห้งไปรวมกองไว้ ไม่เผาทิ้ง เพราะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อม แต่จะนำไปทำปุ๋ย ซึ่งเป็นจุดศึกษาให้นักเรียนด้วย

ด้านความผูกพันระหว่างครูกับนักเรียนนั้นมีสูงมาก มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบนักเรียนเป็นโซน ๆ ออกเยี่ยมเด็กตามบ้าน การไปเยี่ยมนักเรียนที่บ้านเป็นเรื่องปกติทั้งของครูนักเรียน และผู้ปกครอง ครูจะได้ทราบชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน นักเรียนก็ไม่อายครูในเรื่องสภาพทางบ้าน ข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาหลายเรื่อง ทั้งในด้านการสอนเรื่องทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ การพิจารณาให้ทุนการศึกษา และการแก้ปัญหาส่วนตัวให้นักเรียน

จากกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการทำกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้เด็กนักเรียนของโรงเรียนดลิ่งชันวิทยามีศักยภาพในการทำงาน รู้จักคิดที่จะช่วยเหลือผู้ปกครอง ในช่วงเวลาปิดภาคเรียน โดยเด็ก ๆ จะทำงานเพื่อหาเงินช่วยค่าใช้จ่ายตอนปิดภาคเรียน งานที่ทำก็มีตั้งแต่งานรับจ้างในไร่นา การเลี้ยงวัว ปลูกผัก หรือทำงานตามโรงงาน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ครูที่โรงเรียนจะทราบได้ว่าใครไปทำงานที่ไหน นอกจากนี้นักเรียนมีน้ำใจที่จะช่วยงานครู และช่วยงานโรงเรียนเต็มที่ เมื่อมีงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ

กรรมการโรงเรียนพูดถึงนักเรียนที่นี่ ที่เป็นลูกหลานด้วยความภาคภูมิใจว่า “เด็กจบจากที่นี่สอบเรียนต่อได้หลายที่ จบแล้วมีงานทำ เคยได้รับทุนการศึกษาก็มาก แม้แต่ทุนการศึกษาของสมเด็จพระเทพฯ ก็ยังเคยได้รับ”

การทำงานกับโรงเรียน หากผู้บริหารจะทำอะไรก็แจ้งกรรมการโรงเรียนและบอกชาวบ้านแถวนั้น ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นการให้เกียรติกัน เขาถือว่าโรงเรียนเป็นของพวกเขาทุกคน ประดุจโรงเรียนเปิดรับพวกเขาตลอดเวลา พวกเขารู้ดีว่าเวลาไหนลูกหลานเรียน เขาจะไม่ไปรบกวน ชุมชนรู้สึกว่สมบัติของโรงเรียนก็เหมือนสมบัติของพวกเขา

“ใช้ชุมชนเป็นรั้วโรงเรียนนั่นดีที่สุดที่สุด” ผู้บริหารโรงเรียนกล่าว

กระนั้นก็ตาม โรงเรียนดลิ่งชันวิทยาก็พบปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปประสบเช่นกัน เช่น ปัญหายาเสพติด นักเรียนเกเร แต่ก็ยังนับว่าน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วไป เพราะครูที่นี่รู้จักเด็กทุกคนและยังมีชุมชนช่วยกันดูแลเด็กและโรงเรียนอีกแรงหนึ่งด้วย ถึงแม้โรงเรียนไม่มีรั้วก็ตาม แต่เรื่องของหายแทบไม่เคยปรากฏให้เห็น

“ถ้าใครแปลกหน้าเข้ามาเราจะรู้ทันที และการส่งข่าวถึงกันเร็วมาก” กรรมการโรงเรียนรายหนึ่งกล่าว

โรงเรียนนี้ยังมีกองทุนที่ชุมชนบริจาคเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาของลูกหลานพวกเขา โดยการใช้จ่ายจะมีกรรมการคอยดูแลอย่างน้อย 3 คน และอยู่ในสายตาของประธานและรองประธานกรรมการโรงเรียนโดยตลอด ศิษย์เก่าหลายคนที่ย้ายจากที่นี่ไปเป็นเวลานานนับ 10 ปี ก็ยังคงแวะเวียนมาเยี่ยมครู และโรงเรียน ราวกับว่าที่นี่เป็นสมาคมศิษย์เก่าไปด้วย และเมื่อมีงานทำบุญ งานแต่งงาน แม้กระทั่งงานศพของบุคลากรในโรงเรียน บรรดาศิษย์เก่าเหล่านั้นก็จะร่วมบริจาคเงินให้แก่โรงเรียน

ทัศนะของ นายชาติ สว่างศรี ผอ.คนปัจจุบันคือ

“จะสืบทอดเจตนารมณ์ในการทำงานของผอ.คนเดิม กล่าวคือ โรงเรียนต้องเป็นของหมู่บ้าน ต้องเป็นของชุมชนที่นี่ เพราะผู้บริหารมาเดี๋ยวก็ไป แต่ชาวบ้านเขาอยู่นานกว่าเรา”
(สมศรี กิจชนะพานิชย์, 2542 : 36-37)